

SANT FELIU DE GUÍXOLS EL 1602

JOSEP M. MARQUÈS

No abunden els materials referents a la geografia i economia de poblacions menors de casa nostra els segles XVI i XVII, com no siguin generalitats difícilment reduïbles a dades quantitatives. Això dona valor especial a les que es troben al ms. 109 de la Biblioteca Angélica de Roma, referents a Sant Feliu de Guíxols.

El catalogador d'aquest manuscrit no es va entretenir massa en fullejar els 772 folis atapeïts de lletra processal, autenticats pels notaris Savarrés i Galí de Girona, i va descriure'l com «una col·lecció d'escriptures del convent agustinià de Sant Feliu de Guíxols»¹. En realitat es tracta de la peça instructòria d'un plet que el 1602 oposava els agustins i els jurats de la vila al monestir benedictí. Els agustins s'havien establert a Sant Feliu el 1594, a petició de la vila i amb permís del bisbe Cassador. El 1598 el prelat Arévalo de Zuazo, instigat pels benedictins, els retirà les llicències de predicar i confessar i els expulsà². Religiosos i jurats recorregueren a la congregació romana de Bisbes i Regulars, que delegà la instrucció del procés en el bisbe de Barcelona. Aquest, per la seva banda, comissionà el seu vicari general, Pau Pla, que de maig a juny del 1602, prengué declaracions i recollí proves presentades pels pledejants³. Que el recull autèntic de les proves instructòries anés a parar a la biblioteca romana, no és del tot estrany; és annexa a la que fou casa generalícia dels

agustins. Amb tot, hauria estat més lògic que quedés a l'arxiu de la congregació judicant; no essent així, ja pot intuir-se que el procés no seguí el camí normal fins a sentència.

LA VILA I LES FORTIFICACIONES

La línia de defensa que pensaven seguir els jurats consistia en mostrar que el nou convent de Sant Feliu era una obra útil per a la vida religiosa del poble, mentre que l'església parroquial, situada a fora de la vila i exposada a les profanacions dels pirates, era inadequada pel culte, incòmoda i incapaç⁴. Per això s'inclougué entre les proves del procés la descripció de les fortificacions de la vila, que contrastaven amb la indefensió del monestir. A més, es proposaven comprovar que el control que el monestir reivindicava sobre el capellà que exercia la cura d'ànimes l'havia obtingut de Roma subreptíciament. Els monjos acceptaren la batalla sobre el terreny que se'ls presentava, i demanaren que es visitessin també les seves fortificacions i es prenguessin mides de tot el poble⁵. Així el jutge comissari hagué de visitar tots els indrets de la vila, acompanyat d'agrimensors que els canaven i de notaris que anaven prenent nota de la visita pericial.

La muralla resultà tenir 450 canes de circuit interior. El camí de ronda de la mateixa feia 8,5 pams d'ample, i l'alçada era de 8 canes i 7 pams, incloses les tres canes del talús de baix i els 11 pams de la part superior, on hi havia les espitlleres i merlets⁶. Corria a la part exterior de la muralla un fossat de tres canes de fondo, dotat, pel cantó de fora, d'una paret de dues canes d'alt. S'hi obrien quatre portals: el de Toeda o Tueda, a orient; el de migdia, cara al mar; el de n'Orench a ponent i el de Girona a nord; a cada porta, un pont de pedra salvava el fossat⁷. La muralla era reforçada amb cinc torres quadrades, tres torres rodones i

¹ H. NARDUCCI, *Catalogus codicum manuseriptorum praeter graecos et orientales in Bibliotheca Angelica. olim coenobii Sancti Augustini in Urbe*, Roma, 1893, n.º 109. En endavant citarem aquest còdex com a «Ms».

² E. GRAHIT, *Memorias y noticias para la historia de la villa de San Feliu de Guixols*, a Asociación Literaria de Gerona, *Certamen de 1873*, Girona 1874, pàgs. 178-187 i 300-301. Veure també E. GONZALEZ HURTEBISE, *Bosquejo histórico de la villa de San Feliu de Guixols*, San Feliu de Guixols, 1970, pàgs. 124-127. Una narració concisa del desenvolupament i final del plet, deguda al P. Alonso Cano, inclosa al *Discurso general de este antiquísimo castillo y Monasterio de Sant Feliu de Guixols* (Montserrat, Biblioteca, manuscrit 6), ha estat publicada per J. MASSOT i MUNTANER, *Els abats de Sant Feliu de Guixols. Segles XVII-XIX*, a *Studia Monastica* 13 (1971), 338-339. El P. Cano, després de posar de relleu el parentiu que hi havia entre l'abat de Sant Feliu, Luis de Arévalo Sedeño, i el bisbe de Girona, Francisco Arévalo de Zuazo, i el paper decisiu que tingué en la decisió papal el rei Felip III, conclou així: «Con estas nuevas letras apostólicas (el breu de data 23 juliol 1603) se ha acabado para siempre este negocio de los frayles agustinos y se ha cerrado la puerta a otra qualquiera religión que en algún tiempo tratase de fundar casa en este termino y parochia de San Feliu de Guixols. Y será Dios nuestro Señor servido de que se quieten los ánimos de los naturales y todos vivamos en paz y en esperanza de la vida eterna.»

³ El tribunal es constituí a la botiga d'Antoni Aixada, a S. Feliu, i tenia com a hores d'audiència de 7 a 11 del matí i de 2 a 5 de la tarda; Ms., f. 19.

⁴ «Articuli universitatis», Ms., ff. 20-21.

⁵ Ms. ff. 29-30 i 37-38.

⁶ El procés especifica que les canes són de 8 pams; equivalen, per tant, a 1,5 metres. Les mides, Ms., ff. 41-42.

⁷ El pont d'en Orench, camí per anar de la vila al monestir, era més llarg que els altres, ja que passava pel damunt de la riera; amidava 7 canes de llarg per 2 d'ample.

Aquest inventari d'armament pot confrontar-se amb el de GONZALEZ HURTEBISE, *Bosquejo*, pàg. 160.

sis mitges torres, rodones també. L'armament dels murs consistia en un canó pedrer, fet de cescles i costelles, i un canó petit o «smeril» a sobre el portal de Tueda; dos «smerils» a la torre Garava i un canó pedrer a la torre més pròxima al portal de n'Orench.

Amidava la vila 115 canes i sis pams de llarg per 110 canes d'ample. La plaça major fou canada també; resultà tenir 50 per 25 canes. Els carrers eren; del Mur, amb 23 cases; de Sant Pere, amb 47; de l'Hospital, amb 46; dels «Especiers», amb 31; placeta, amb 10; carrer de les Voltes, amb 25; de Campllonch, amb 21, i Call, amb 7. La plaça major era habitada per 26 famílies. Només una sola de les cases de la vila mancava d'estadants. La població no cabia dins del recinte i s'havia extès en dos ravals; un prop del portal de Tueda, amb 65 cases, i l'altre prop del monestir, amb 41 cases. En total, doncs, hi havia 236 cases a la vila i 106 als ravals, encara que davant del jutge el síndic dels jurats hagués declarat que eren 245 a dintre la muralla i 98 al suburbi. La diferència de les sumes és mínima, i aplicant-hi un coeficient de 5 habitants per casa ens donaria un total de població a l'entorn dels 1.700 habitants. També era la manca d'espai la causa de que s'haguessin construït als ravals un total de 70 «botigues», o magatzems per a la guarda de les mercaderies.

El jutge comissari fou invitat també a visitar les obres de defensa exterior de la muralla. Veié, doncs, el baluard ple de terra que hi havia a migdia, cap al mar. Feia 20 canes de llarg per 7,5 d'ample; hi havia vuit canons posats sobre carros, tres de bronze, de 44, 33 i 12 quintars respectivament, tres de ferro colat i dos senzills, fets de cescles i costelles. Hi trobaren encara tres «smerils» petits.

El castell de Sant Elm resultà tenir 50 canes de circuit, amb quatre torres exteriors. El mur era alt 4 canes i sis pams, amb un gruix de 8 canes. La fortalesa estava artillada amb dos canons de bronze, de 33 i 26 quintars, «comprats per la Universitat», com els anteriors, i dos de ferro colat. Es constatà que la capella del sant era més antiga que la fortificació que la voltava⁸.

La visita continuà per l'hospital nou, que s'acabava de construir a fora de la vila per prevenir el contagi que podien portar els malalts i els que passaven la quarantena. Es mediren el pati (10 per 7 canes) i l'edifici (11 per 4 canes) i es comprovà que hi havia sis llits ben equipats⁹. Es passà a l'hospital vell, cedit als agustins com a convent, i es prengueren les mesures exteriors i interiors de la seva planta triangular. Al costat s'hi estava construint una capella dedicada a Sant Joan Baptista, on els religiosos atendrien les necessitats espirituals del veïnat¹⁰.

Després de constatar les distàncies que hi havia des del portal de n'Orench a la porta de l'església parroquial (46 canes) i a la Porta Ferrada (91,5 canes), es recolliren dades detalladíssimes del temple i dels altars, fins al punt de prendre's nota del tema representat a cada una de les claus de volta¹¹. El jutge podria sentenciar sense cap mena de dubte que l'església era petita per la vila, i que els jurats havien demostrat prou bé amb la cura que es

prenien de les fortificacions la seva capacitat econòmica de responsabilitzar-se del sosteniment dels agustins. Per nosaltres, en canvi, aquesta descripció del 1602 constitueix un document important de geografia urbana, superior al que hauria pogut deixar qualsevol dels viatgers —ben pocs— que posaren per escrit les memòries del seu pas per poblacions de les nostres comarques, i imprescindible en el seu gènere, ja que les fortificacions descrites foren destruïdes arran de fonaments l'any 1696¹².

LA POBLACIÓ: LES PROFESSIONS

Per demostrar que els parroquians de Sant Feliu no cabien a la seva església, hauria estat suficient donar-ne el nombre. Els jurats superabundaren en els seus informes i feren inserir al procés un autèntic cens; la llista de noms, cognoms i professió de cada cap de casa, ordenada per carrers¹³. Per les vídues s'indicà la professió del marit difunt.

Es més fàcil d'analitzar els sectors d'activitat econòmica de la vila que les classes socials de la seva població. Els pescadors serien en part remitgers, però en part també propietaris dels seus ormeigs. La tesi del monestir és que l'abundància de pescadors equival a pobresa de la població¹⁴. «Mariner» és també un terme socialment poc precís. Un habitant del carrer del Mur és alhora mariner i negociant; no pot pas tractar-se d'un simple ajudant de maniobra. Però la majoria dels mariners sí que serien jornalers de la deina del mar, es segur que els bracers i jornalers constituïen el proletariat; es diu explícitament que «els bracers, jornalers i altres servidors solen oir missa matinal»¹⁵.

Pot creure's que no s'indicaren amb precisió totes les professions; ens sembla que hi falten carnicers, flequers i basters (això darrer, vist el nombre de mulaters). Entre els arrendadors d'impostos, als que ens referirem més avall, hi hem trobat un taberner i un terrisser, quan el cens no n'esmenta cap. Alguns comerciants amb botiga deuen haver estat designats amb el genèric «mercator». De totes maneres, la fesomia econòmica de Sant Feliu, com a vila que viu cara al mar, queda ben clara. A més de la pesca i el transport, donen vida a la població les galeres reials. Boters, calafats i mestres d'aixa aportaven la seva col·laboració a l'activitat de marina; aquesta, però sembla que havia de donar feina a més de tres corders, dels quals dos no es dediquen plenament al seu ofici. L'artesania del vestir i calçar és important. El sector del transport ocupa una bona part dels mariners i el notable grup dels mulaters que traginen cap a Girona les mercaderies que arriben al port, consignades als 35 mercaders o negociants. En definitiva, la vila és un centre de recepció i distribució; no tant de transformació; subratllem de nou els seus 70 magatzems. La població deu ser una mica cosmopolita; encara

⁸ Ms., f. 43. Es presentà també al procés el document segons el qual el terreny per construir la capella de S. Elm l'havia cedit el monestir als jurats amb data de 8 d'octubre de 1452; Ms., f. 277. Vegeu GONZALEZ HURTEBISE, *Bosquejo*, pàg. 98, que completa útilment J. BOTET Y SISO, *Notas Históricas. Reedificación de la torre de guardia y fundación junto a ella de la hermita de S. Telmo de S. Feliu de Guixols*, a *Revista de Gerona*, 15 (1891), pàgs. 1-3.

⁹ Ms., f. 43v.

¹⁰ Ms., f. 44. GONZALEZ HURTEBISE, *Bosquejo*, pàgs. 124-133.

¹¹ Ms., f. 45. La visita dels altars tenia la intenció de mostrar que no n'hi havia cap de dedicat a S. Benet que acredités la condició d'església monàstica. La comparació de l'inventari que ara es prengué amb el de 1416 que dona GONZALEZ HURTEBISE, *Bosquejo*, pàgs. 150-151, permetria d'establir les adquisicions fetes durant els segles xv i xvi.

¹² GRAHIT, *Memorias*, cit, pàgs. 301-302. Podia tractar-se de les muralles per a la construcció de les quals concedí indulgències el bisbe Monrodon el 1376; BOTET Y SISO, *Notas Históricas*, cit., pàgs. 4-5.

¹³ Ms., ff. 49-50. El tema era objecte de polèmica entre els monjos i el consell municipal. Segons aquest la vila era eminentment comercial, i els freqüents tractes que s'hi feien obligaven a consultar teòlegs erudits per a determinar-ne la licitud; ms., f. 22. Convé relacionar aquesta asserció amb el fet que llavors era provincial dels agustins el P. Miquel Saló, moralista molt atent a la temàtica econòmica; vegeu J. ALIAGA, *Moralidad de las exacciones tributarias del Reino de Valencia en el siglo XVI según Miguel Bartolomé Saló*, OSA, (1539?-1621), a *Anthologica Annua* 16 (1968), pàgs. 103-173. Els monjos benedictins, en canvi, posaven de relleu que la majoria de gent de Sant Feliu eren pescadors, i per això mateix pobres i incapaces de sostenir un nou convent.

¹⁴ Ms., f. 30.

¹⁵ Ms., f. 57. Subratllem nosaltres.

que al cens només hi constin dues dones «de genere nigrorum» vídues i un capità de vaixell genovés, les galeres reials anirien plenes de soldadesca de l'interior de la península.

Professions a S. Feliu, 1602

	Raval	Interior	Total
Bracer	22	21	43
Jornaler			
<i>(laborator)</i>	11	1	18
Mariner <i>(nauta)</i>	14	42 ¹⁶	56
Pescador	6	15 ¹⁷	21
Boter, barriler	2	6 ¹⁸	8
Mestre d'aixa	2	10 ¹⁹	12
Fuster	1	7	8
Calafat		8	8
Ferrer	6	1	7
Manyà, serraller	2	2	4
Corder	1	3 ²⁰	4
Fornar	2		2
Blanquer	4	3	7
Teixidor	5	6 ²¹	11
Baster	1 ²²		1
Sastre	2 ²³	11 ²⁴	13
Sabater <i>(sutor, caligarius)</i>		8	8
Passamaner	1		1
Mestre de cases		4	4
Escriptor		1	1
Mulater <i>(mulio)</i>	8	7	15
Mercader	1	26 ²⁵	27
Negociant <i>(negociator)</i>	1	6	7
Paraire	2 ²⁶	12 ²⁷	3
Hostaler	3 ²⁸	12 ²⁹	4
Carnicer	1	1	2
Pagès	3	2	5
Apotecari		4	4
Notari		3	3
Cirurgià		6	6
Nuncis (2), verguer, corredor		4	4
Sacerdot		3	3
Còmit <i>(hortator trirremium Hispaniae)</i>		5	5
Capità de vaixell ³⁰		7	7
Mestre d'escola		1	1
Donzells ³¹		2	2
Conseller de galeres		1	1
Sense especificar		10	10
Totals			

16 Un «et negociator».
 17 Un «et barriler»; un altre «et bracerius».
 18 Un «et cavator».
 19 Hi comptem també, per analogia d'ofici, un remolar.
 20 Un «et mulio»; un altre «et piscator».
 21 Un «et nauta».
 22 Un «et hostalerius».
 23 Un «et piscator».
 24 Un «et negociator».
 25 D'ells, dos són «collector generalis Cathalonie».
 26 Un «et hostalerius».
 27 Un «et negociator».
 28 Un «et boterius».
 29 Un «et mulio».
 30 Ajuntem dos patrons i cinc capitans.
 31 Es diuen respectivament Pere Albertí y Narcís Alsina.

Hem tingut cura d'assenyalar les professions que s'exerceixen a la vila i les que es troben al raval. A fora hi ha la meitat dels bracers i el 60 % dels jornalers; la mà d'obra barata, doncs, habita al suburbi. Hi ha també la majoria dels ferrers i forners, dels blanquers i teixidors, dels mulaters i hostalers. Ací ens inclinàriem a pensar que aquestes activitats podien resultar molestes o bé que necessitaven espais amples que no es trobaven a dintre la muralla. Els mercaders, negociants i professions liberals, en canvi, habiten tots a l'interior de la vila.

La conjuntura econòmica era bona; els jurats presumien davant del jutge instructor dels canons comprats, de l'hospital nou i dels diners esmerçats a les muralles. L'economia bona del comú responia a la bona marxa dels negocis dels particulars.

ELS COMPTES MUNICIPALS

Els jurats havien de demostrar al jutge Pla que tenien dret d'imposar gabelles i de disposar dels ingressos que en provenien; així podien garantir la seva solvència en prometre una subvenció anyal per al sosteniment dels agustins. Per això s'al·legaren al procés les escriptures d'arrendament d'impostos municipals de 1592 a 1602³². El total dels ingressos municipals era d'un es 2.000 lliures a l'any, i els impostos de referència en constituïen una bona part³³.

Trajectòria dels impostos, 1592-1602

Impostos	1592	1595	1598	1602
Mercaderia	200	320	320	350
Llenya	25	35	26	26
Fleca i pa	85	60	70	100
Carn	170	170	170	110
Peix	205	300	270	326
Oli	450	457	—	—
Sal (3 anys)	1.225	1.420	1.425	1.130
Vi i hostalatge	280	238	400	200
Mollatge	25	30	25	70

L'impost de la mercaderia és el que té una puja més constant. D'altres presenten una trajectòria ascendent, però no rectilínia, com el de la fleca, el peix i el mollatge. La flexió experimentada el 1602 per la carn i el vi pot indicar un canvi de conjuntura.

L'estudi dels arrendadors no explica la trajectòria de les subhastes. Tres vegades es presenten arrendadors de fora vila; pel peix el 1602 Joan Altimir de Girona ofereix una puja substancial, i el mateix fa pel vi i hostalatge B. Estaper de Mataró el 1598. En canvi el 1602 és un foraster de Castelló d'Empúries que arrenda l'impost de la carn al 64 % del preu del darrer trienni. La presència d'arrendadors forasters, per tant, encara que pugués ajudar a la puja de la recaptació, no la determinava necessàriament.

Pel demés la majoria dels arrendadors eren del poble, i no sempre negociants; entre ells s'hi troben mariners i bracers. En aquest cas cal pensar que actuaven com a agents d'altres vilatans que feien fermança per ells amb els seus béns davant del comú. Encara que els arrendadors

³² Ms., ff. 112-205.

³³ Ms., f. 24. D'aquesta taula es desprèn que són incompletes les notícies sobre impostos que dona GONZALEZ HURTEBISE, *Bosquejo*, pàgs. 110-111.

dors canviïn quasi a cada subhasta –a excepció de la carn, que sembla monopolitzada pel carnicer Cateura, i de la mercaderia, en mans del notari Ferrer– pot sospitar-se que els grups econòmics que en darrera instància es feien càrrec de la recaptació no variaven gaire. Però l'economia del comú de Sant Feliu era sòlida i en expansió.

LA VIDA CRISTIANA

La causa immediata del plet era un problema religiós. Al procés es posa de relleu la baixa de la pràctica religiosa de la població; els sagraments no es freqüentaven i la gent era tèbia i ignorant en matèria de cristianisme. Naturalment, les declaracions dels jurats i dels seus testimonis s'han de prendre amb una certa dosi de crítica; s'aporten per a abonar una tesi preexistent. Però podia pensar-se en principi que el vaivé de gent forastera i l'odi (aquesta és la paraula de què es serveixen els jurats) envers el monestir que reivindicava els seus drets senyoriais, havien de fomentar una mica de fredor religiós.

«Abans de l'edificació del convent (d'agustins), ningú o molt pocs freqüentaven el sagrament de l'Eucaristia els diumenges i dies de festa. Més encara, una sola o poquíssimes vegades confessaven els seus pecats i rebien la dita Eucaristia. I si ho feien més sovint, això no es devia a la diligència i habilitat dels monjos, sino a que de vegades venien al dit poble els pares de la Companyia de Jesús»³⁴.

Els monjos afirmaven que al seu temple es celebraven divuit mises cada dia (dotze monjos i sis beneficiats); els jurats responien que eren a hores incòmodes i que no s'ensenyava la doctrina.

En el menyspreu de què eren objecte els monjos no hi influïa massa que fossin castellans l'abat Sedeño, el prior, Salazar, i tres monjos més, és a dir, la meitat de la comunitat; també la meitat dels agustins que vingueren a Sant Feliu portaven cognoms de més enllà de l'Ebre. ¿Eren els monjos poc exemplars i observants? Els jurats els acusaven de poca observança del celibat i d'acollir bandolers; la reforma de la congregació de S. Benito de Valladolid era recent i no era fàcil la relaxació³⁵. Si els monjos portaven una vida personal sense tara, almenys havien empitjorat les seves relacions amb el poble, i no el podien atendre pastoralment.

La vila, doncs, buscà uns altres pastors espirituals. Els agustins eren coneguts a la diòcesi³⁶; els jurats degueren interpellar els habitants d'alguna de les viles sobre la ca-

pacitat d'ells, ja que en establir els pactes amb la nova comunitat religiosa es referien a l'experiència que aconsellava afegir-hi o treure'n determinades clàusules. El 24 d'abril de 1594 se'ls cedí l'hospital vell, i la província agustiniana d'Aragó en prengué possessió el 30 d'agost de 1595³⁷.

Per evitar que els nous pastors espirituals del poble es relaxessin, se'ls posaren condicions molt serioses; no tenir propietats ni cobrar pels ministeris, sinó viure de pura caritat; dedicar-se totalment a predicar, confessar i ajudar a ben morir. Es recollirien almoines per fer-los una església, però les administrarien, amb el prior, un obrer dels tres que tindria el nou temple, i un jurat de la vila. Si els religiosos arribaven a deu, un professaria lliçons de filosofia per als nois del poble i un altre ensenyaria catecisme als nens³⁸.

L'acceptació dels agustins a Sant Feliu i la revitalització de la pràctica religiosa gràcies a la seva activitat la mostren indirectament dos fets. L'any mateix en que s'instal·laren neixien a la seva església dugues confraries; de la Puríssima Sang i de Sant Pere, immediatament aprovades pel prelat diocesà³⁹. I posteriorment es van instituint aniversaris de forma gradual, a celebrar pels frares; dos el 1595, un el 1597, un el 1598, dos el 1599⁴⁰. Els santfeliuencs, doncs, preferien els nous frares a l'hora de cercar qui els celebrés suffragis pels seus passats, i constituïen alhora una base econòmica per a la seva subsistència. El 1602 les fundacions dels agustins reduïen 40 lliures cada any. No era molt, comparat amb les 3.000 lliures de renda del monestir benedictí. Però era un signe de la satisfacció de la vila «per ço que dits religiosos feien en dita vila y poblats de aquella gran fruit y deïan los officis divinals y altres exercicis espiirituals ab gran consolatio de tot lo poble»⁴¹. Tant era el desig de poder-los conservar que el consell dels vint-i-cinc de Sant Feliu acordà el 27 de març de 1602 donar cent ducats de renda anyal al convent, o allò que manqués per aquesta quantitat mentre les fundacions no hi arribessin.

La sentència del plet fou favorable als benedictins⁴². Com sigui, la seva peça instructòria és una font històrica que diu molt sobre Sant Feliu de Guíxols; no l'hem exhaurida ni de bon tros.

³⁴ Ms., f. 22, traducció nostra.

³⁵ Per una informació rebuda a iniciativa municipal (Ms., ff. 74-100) constaria que el 1595 quatre monjos eren sospitosos de delictes contra el celibat. Dos d'ells manquen a la nòmina de monjos del 1602. Les llistes de benedictins i agustins de Sant Feliu es troben al Ms., ff. 16 i 214. Els monjos feren incloure al procés, ff. 284-291 i 715 ss., les observances sobre alimentació resumides a GONZALEZ HURTEBISE, *Bosquejo*, pàgs. 122-123.

³⁶ Els agustins s'havien establert a Girona el 1584; a Palamós el 1568; a Torroella de Montgrí el 1396; a Castelló d'Empúries el 1525 i a Perelada en època indeterminada, però cediren aquesta darrera casa als dominics el 1578. Vegeu per això B. VAN LUYJK, *Le monde agustinien du XIII au XIX siècle*, Assen, 1962, pàgs. 60-61; Tomás de HERRERA, *Alphabetum Augustinianum*, Madrid, 1644; A. LUBIN, *Orbis agustinianus*, París, 1672; O. FERNANDEZ, *Capítulos de la Provincia de Aragón en el siglo XVII*, a *Archivo Agustino*, 62 (1978), pàgs. 281-343. Els jurats de Sant Feliu afirmaren al procés que hi havia agustins també a La Bisbal, Figueres i Blanes. Podria haver-se tractat d'agustins recolets, però els desco-neix Andrés de S. Nicolás, *Historia general de los religiosos descalzos del orden de los heremitas del gran padre y doctor de la iglesia S. Agustín*, Madrid, 1644. No hem pogut veure J. MASSOT, *Compendio histórico de los Heremitas de N. P. S. Agustín del Principado de Cataluña*, Barcelona, 1699, però sospitem que els jurats tenien interès en presentar els agustins com a presents arreu al seu bisbat.

³⁷ Acta del consell municipal de 24 d'abril de 1594; Ms., f. 206; pre-sa de possessió dels agustins, 30 agosto 1595; Ms., ff. 218-219.

³⁸ Vegeu el text que donem en apèndix.

³⁹ Ms., ff. 235-238.

⁴⁰ Ms., ff. 107-108.

⁴¹ Ms., f. 219.

⁴² GONZALEZ HURTEBISE, *Bosquejo*, pàgs. 125-127.

RESUM:

L'estudi recull una descripció de les fortificacions de la vila, desaparegudes el 1696, que s'havien alçat gràcies a l'esforç del municipi. Es publica un cens de principis del s. xvii, del que es desprèn la debilitat econòmica dels habitants dels suburbis i l'estructura professional de Sant Feliu de Guíxols, on abundaven els mariners i pescadors, i on un nucli important de comerciants i transportistes es dedicava a l'intercanvi, més important que l'artesania local, que subministrava proveïments per a la navegació. Durant els anys 1592-1602 la recaptació municipal d'impostos creix sensiblement. La vida religiosa és poc florent a causa de l'excés de pretensions del monestir benedictí sobre la vila; els monjos feren fracassar la instal·lació d'una comunitat d'agustins, que havia estat invitada pel municipi.

SUMMARY:

The study makes a description of the fortifications of the small town, which disappeared in 1696 and that have been builded thanks to the effort of the borough. A census of the beginning of the XVII century is published and we discover the economical weakness of the inhabitants of the suburb and the professional structures of Sant Feliu de Guixols, where many sailors and fishermen were, and an important settlement of businessmen and carriers made interchange which was more important than the local craftsmanship which supplied materials for the navigation. During the years 1592-1602 the borough collections of taxes grese quiet a lot. The religious life had problems because of the lot of claims of the benedictin monastery over the small town, the monks made the settlement of an agustin community fail which has been invited by the borough.

APÈNDIX

Pactes entre la vila de Sant Feliu de Guíxols i la Província d'Aragó dels agustins, 1594.

Roma, Biblioteca Angélica, ms. 109, ff. 206-207.

Lo que los religiosos de la orden del Padre Sanct Agustín an de guardar en esta vila de S. Felio de Guixols es el siguiente.

Primo, que no puedan tener pleytos ante ningun tribunal por legado, limosna ni por otro alguno genero de interesse ni señorío alguno.

Segundo, que para que mejor el primero se guarde, se obligan y prometen los dichos religiosos recoletos que de missa, entierros ni otro género de trabajo no puedan pedir limosna alguna, antes bien ayan de dezir las missas que se les encomendaran y con comodidad podran dezir, assi de difuntos como de devocion, por Dios y sin poder pedir caridad o limosna alguna, y lo propio sera de los entierros, a los quales se ofrecen y obligan que acudiran cada y quando que por los particulares de dicha villa fueren llamados.

Tercero, que ajan de predicar, confessar, ajudar a bien morir, acompañar a enterrar difuntos siendo llamados y salir aquellos cuales quier processiones que la villa les pidiere, entendiendo que por el trabajo de la predicacion ni de los en este capitulo expressados no pueden por ningun

no dellos pedir limosna alguna, conforme esta largamente dicho en el proximo y precedente capitulo.

Quarto, que los dichos religiosos no vajan a hazer visitas de personas particuiare, salvo siendo llamados para consuelo de las enfermedades, esto se les enfargue muy de veras el prelado, pues del recogimiento nasce la perfeccion en la virtud.

Quinta, que lo que se diere para la fabrica de la Isglesia o qualquiera otra obra del dicho monasterio se ponga en una caja con tres llaves: una tenga un jurado, otra uno de los obreros del dicho monasterio y otra el padre prior, de donde no se pueda sacar cosa ninguna por el edificio, sino a conocimiento de los señores jurados, obreros y prior, los quales no pueden distribuir ni gastar el dinero se hallara en dicha caja por ninguna otra obra pia o necesidad que se offrezca, sino es para la fabrica del dicho monasterio y isglesia o cosas necessarias, como son ornamentos por la dicha isglesia y los demas adherentes para el servicio della.

Sexto, que los dichos obreros sean tres, los quales se ajan a nombrar por los jurados y consejeros y prior, de dos en dos anyos.

Septimo, que el día que nombraren obreros nuevos, den cuenta los viejos a los que entraren nuevos por sus libros de gasto y recibo delante y en presentia de los tres jurados y prior, encomendando el libro al obrero que determinaren los dichos jurados y consejeros.

Octavo, y pues lo que con mas veras y mas de proposito los dichos religiosos professan y lo que la regla del Padre Sanct Augustin mas les encarga es caridad y probresa, para que no se pierda el bien que della se alcança, antes vaja de continuo creciendo en actos de major perfeccion, como son los de la humildad, conviene que vajan los dichos religiosos pidiendo por amor de Dios por las puertas pan, vino, azeyte, pescado y todo lo necessario para el sustento humano.

Nono, que para que a los dichos religiosos no les falte lo necesario, ni en las cosas de la Iglesia no aja falta, se permite que los devotos en sus testamentos o en qualquier otra disposicion puedan dejar alguna limosna para el vestuario de los dichos religiosos y para los ornamentos, calices y otras cosas necessarias de la iglesia y fabrica del monasterio, la qual se aja de dipositar en la arca o caja de la obra, de la qual se haze especial mencion en el capitulo quinto.

Decimo, que siempre y quando tubieren habitacion y sustento para diez religiosos, ajen de tener un curso de artes continuo, donde puedan oyr los hijos de la villa, porque el intento es que est monasterio sea seminario de philosophia, y que en la puerta de la isglesia ensenye un religioso la doctrina christiana a los ninyos por caridad domingos y fiestas.

Undecimo, que puedan predicar domingos y fiestas al officio o a cualquier otra hora que bien les viniere, salvo a la Coresma, que no podran en el monasterio ningun dia de fiesta ni entre semmana predicar a la hora que predicara el predicador que estuviere por la villa condusido.

Duodecimo, que dentro de anyo y medio, contado desde el día que tomaran la possession, ajen a vestirse de recoletos de dicha orden, o que puede la villa quitarles la casa como la tiene hoy a su voluntad, pero como quiere que esten en este tiempo, sean obligados a gordar y cumplir todos los capitulos arriba scritos⁴³.

⁴³ El darrer capítol es canvià per acord del Consell de la vila el 20 d'agost de 1594: «que es cosa més convenient que los religiosos del monestir de Sant Juan de l'ordre de St. Agustí de la present vila no sien recoletos (...) y aço los ho ensenya la experiencia»; Ms. 109, f. 214v.